

Trudny uczeń i zespół klasowy – diagnoza problemu i sprawna pomoc

Odczuwanie lub doświadczanie sytuacji jako problemu wyczerpuje zasoby wytrzymałości i narusza mechanizmy radzenia sobie z trudnościami. Ta zależność dotyczy w takim samym stopniu nas nauczycieli jako dorosłych jak i naszych uczniów. Jednak uczniom w odróżnieniu od osób dorosłych zdecydowanie trudniej jest poradzić sobie z powstałymi napięciami i ich negatywnymi skutkami które mogą warunkować przeróżne problemy. Jeżeli uczeń przeżywający kryzys na czas nie otrzyma odpowiedniego wsparcia, pojawią się u niego zaburzenia w zachowaniu oraz w przeżywaniu emocji o długotrwałym i destrukcyjnym dla jego psychiki charakterze.

Praca w szkole z zespołem klasowym jest zawsze wyzwaniem dla nauczyciela. Pedagog musi sobie bowiem poradzić z wieloosobową grupą młodych ludzi często o bardzo zróżnicowanych możliwościach edukacyjnych, zróżnicowanych charakterach i odmiennym sposobie bycia i zachowania, często generowanym sytuacją domową i rodzinną. Nowy tzw. profil ucznia problemowego zmienił nam tym samym profil klasy trudnej. Na dzień dzisiejszy nie jest już to uczeń czy też grupa uczniów o patologicznym zachowaniu i tzw. lekceważącym stosunku do obowiązku szkolnego ze środowisk zagrożonych patologią i destrukcją w zachowaniach społecznych. Oczywiście tacy uczniowie nadal się zadaszają jednak przeważa inny typ ucznia problemowego. Dzisiejszy uczeń problemowy to przede wszystkim uczeń z wycofaniami, zaburzeniami emocjonalnymi, stanami depresyjnymi bądź lekowymi o niskim poczuciu własnej wartości często z problemami zdrowotnymi bądź społecznymi, bądź uczeń o rozbudowanym własnym ego o silnej roszczeniowości. I właśnie z takimi uczniami w kategoriach trudnych zespołów klasowych jako nauczyciele spotykamy się na zajęciach szkolnych. Z uczniami lęklivymi, wycofanymi, w ekranach swoich telefonów poszukującymi bezpieczeństwa.

Dziecko przechodzące kryzys swoim zachowaniem daje jednak sygnały o trawiących go problemach. Co zatem powinno zaniepokoić nauczyciela i na co powinien on zwrócić uwagę podczas spotkań z uczniami? Uczeń z problemami to uczeń samotny w czasie przerw i niedopuszczany do grupy, jako ostatni jest wybierany do składów drużyn w grach zespołowych, w czasie przerw trzymający się blisko nauczyciela lub osób dorosłych, mający problemy z głośnymi wypowiedziami na lekcjach, sprawiający wrażenie nerwowego i emocjonalnie niepewnego, wyglądający na sfrustrowanego i nieszczęśliwego, który dodatkowo łatwo ulega emocjom a sytuacjach emocjonalnych często płacze. To tylko niektóre sygnały dla nauczyciela, rodzica bądź opiekuna prawnego. Uważna obserwacja zachowań uczniów, umiejętność w budowaniu pozytywnych relacji z nimi może pomóc w dostrzeżeniu przez nauczyciela problemu dając mu tym samym szansę na skuteczne działania pomocowe, które przy sprawnych działaniach pomogą w opanowaniu zaistniałych trudności.

Skutki emocjonalne sytuacji kryzysowej dla ucznia:

- ▣ stres, strach i obawa,
- ▣ ciągłe poczucie zagrożenie,
- ▣ odczucie opuszczenia i braku wsparcia,
- ▣ doświadczenie izolacji.
- ▣ stałe uczucie napięcia lękowego,
- ▣ nadmierna emocjonalność (agresja, płacz, wycofanie),
- ▣ trudności z koncentracją uwagi,
- ▣ skargi na stan zdrowia,
- ▣ nikłe postępy w nauce.

Sytuacje kryzysowe w szkole stanowią zawsze wyzwanie dla nauczyciela. Uważna obserwacja zespołu klasowego i sprawne działanie z reguły ograniczają negatywne skutki problemu. Umiejętne zidentyfikowanie przez nauczyciela sytuacji kryzysowych połączone z umiejętnym identyfikowaniem uczniów problemowych, właściwa komunikacja z uczniem/uczniemi prowadzona w sposób nie pogłębiający kryzysu skutecznie doprowadzi do sprawnego i skutecznego rozwiązania zauważonych problemów bądź ich zminimalizowania.

Wskazania dla nauczycieli do pracy w sytuacjach kryzysowych to: sprawnie diagnozujcie problem/problemy, chrońcie uczniów ofiary, nigdy nie włączajcie w działania interwencyjne innych uczniów, zawsze stosujcie się do procedur i przepisów pamiętając o zachowaniu dyscypliny pracy, problemy załatwiajcie hierarchicznie przy współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcami, pedagogiem, psychologiem i dyrekcją szkoły. Dodatkowymi czynnikami pomocnymi w skutecznym rozwiązaniu sytuacji kryzysowych jest pozytywna i przyjazna atmosfera, wzajemne zaufanie (uczeń/rodzice/środowisko szkolne), jasne określenie zadań i kompetencji, dobra znajomość społeczności szkolnej oraz środowiska lokalnego.

Grzegorz Kochman